



**Лук'яненко В. В.**

Київський національний університет культури і мистецтв,  
Наукова бібліотека

## **ІНФОРМАТИЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

*В статті розглядаються питання інформатизації та трансформації діяльності бібліотек вищих навчальних закладів України. Певну увагу приділено розгортанню процесів медіатизації інформаційного середовища та їх вплив на суспільство.*

*Ключові слова: інформатизація, трансформація, бібліотека, автоматизація, інновація.*

Стрімкий розвиток інтернет-технологій та упровадження їх в усі сфери життя сприяють тому, що віртуальний простір охоплює дедалі більшу частину нашого життя. Сьогодні бібліотеки вишу, реалізуючи концепцію інформаційного суспільства, зберігаючи, обробляючи, поширюючи інформацію на традиційних і електронних носіях, займають ключову позицію серед постачальників інформаційних послуг. Сучасна бібліотека має володіти значними й різноманітними інформаційними ресурсами та засобами інформаційної взаємодії. Створення віртуального бібліотечного простору – це прояв поваги до користувачів і їх вибору, оскільки передбачає забезпечення максимального комфорту для відвідувачів при радикальному розширенні форм обслуговування, а якісно нова організація приміщень спонукає до роботи з різними видами інформації і сприяє її ефективності.

Бібліотечна практика підтверджує, що інформатизація бібліотек вищих навчальних закладів на сьогодні є процесом їхньої інтеграції в єдине інформаційно-освітнє середовище шляхом створення в них оптимальних умов для задоволення інформаційних потреб реальних і потенційних членів освітньої спільноти на основі формування і використання різноманітних інформаційних ресурсів.

Розглядаючи сьогоденний стан бібліотек вищів держави та стратегічні орієнтири їхнього подальшого розвитку, українські теоретики і практики бібліотечної справи відмічають, що важливими напрямками інформатизації, які обумовили розвиток технологій ресурсонакопичення, ресурсозбереження та ресурсовикористання в бібліотеках є:

- максимальне використання можливостей інформаційного моніторингу;
- формування у структурі книгозбірень електронних бібліотек;
- розвиток кооперації та координації бібліотек у створенні інформаційних продуктів та послуг;
- інтеграція бібліотечно-бібліографічного та інформаційного обслуговування;
- організація ефективного доступу до світових інформаційно-бібліографічних ресурсів у режимі on-line;
- надання користувачам можливості навігації в інформаційних ресурсах за профілем ВНЗ;
- створення в локальних мережах ВНЗ єдиних комп'ютерних, телекомунікаційних, програмних технологій, які забезпечують єдині підходи до створення, зберігання та доступу до інформації.

Інноваційна діяльність бібліотек ВНЗ зазвичай починається з використання електронних ресурсів. Проекти зі створення цифрових електронних бібліотек, удосконалення бібліотечних Web-сайтів, придбання профільних БД, розширення сервісних послуг, урізноманітнення корпоративних проектів університетських бібліотек, впровадження нового рівня професійних комунікацій, виступаючи стратегічною лінією розвитку, підтверджують світову тенденцію – орієнтацію на обслуговування користувачів повними текстами в режимі віддаленого доступу.

Розгортання процесів медіатизації, актуальність соціокомунікаційної проблематики створюють певні умови формування єдиних підходів до визначення стратегій діяльності бібліотек у медіа-середовищі. У зв'язку з цим основними напрямками трансформації діяльності бібліотек є:

- створення цифрової бази загальнодоступних бібліотечних ресурсів;
- надання читачам широкого доступу до цифрових масивів, що існують за межами бібліотеки;
- забезпечення користувачам доступу до мережі Інтернет та їх кваліфіковане консультування під час пошуку інформації у віртуальному просторі;
- формування цілісної системи віддаленого обслуговування користувача, незалежно від місця його перебування та часу;
- орієнтація на створення персоніфікованих інформаційних продуктів та послуг;
- активна участь у соціальних мережах, створення неформальних професійних співтовариств;

- дослідження інформаційних потреб користувачів у медіасередовищі;
- заохочення активності користувачів та їх долучення до діяльності бібліотек;
- налагодження зворотного зв'язку з користувачами;
- залучення до взаємодії максимальної кількості суб'єктів інформаційного суспільства та налагодження системи соціального партнерства бібліотек.

Функціонування бібліотек у системі новітніх медіа – це реальна можливість не лише вижити, але й досягти успіху в інформаційну еру, зробивши активність у медіасередовищі невід'ємною частиною своєї діяльності.

Нова сфера конкурентної боротьби бібліотек за місце в системі інформаційно-комунікаційних закладів та організацій – це не кількість виданої літератури, а якість наданої інформаційної продукції та послуг. І на цьому полі бібліотеки мають переваги перед комерційними інформаційними інтернет-службами, оскільки в океані безособової інформації в Інтернеті, за яку невідомо хто несе відповідальність, бібліотеки спрацьовують якісно і відповідально.

В бібліотеці КНУКіМ продовжується автоматизація технологічних процесів на базі програмного забезпечення «УФД/Бібліотека» (з 2012 р.). Наукова бібліотека пропонує сьогодні своїм користувачам доступ до електронного каталогу через інтернет-сторінку бібліотеки, з можливістю попереднього замовлення документів; задоволення інформаційних потреб через службу віртуальної довідки; допомогу у виборі творів художньої літератури, які надійшли до бібліотеки, через рубрику «Радимо прочитати». З метою популяризації об'єктів нематеріальної культурної спадщини України створено інформаційно-бібліографічний ресурс «Нематеріальна культурна спадщина України», вже презентовано теми «Петриківський розпис»; «Косівська мальована кераміка»; «Кролевецькі ткані рушники». Створено сторінки бібліотеки в соціальних мережах (Vк та Facebook), канал на відеохостингу Youtube, для залучення користувачів до діяльності бібліотеки.

Автоматизація та комп'ютеризація – це процеси, які впливають на всі сфери життєдіяльності бібліотеки, в тому числі й внутрішньо бібліотечні (облік, формування фондів, каталогізація і т. ін.).

Ми ще не відмовились від паперових форм ведення документації та каталогів, отже працюємо в двох паралельних варіантах – за «старими» та новими технологіями, що ускладнює роботу бібліотеки.

Проблеми, які постають перед бібліотекою КНУКіМ в процесі запровадження інформаційних технологій є загальними і не новими для всіх бібліотек України:

- формування фондів електронними документами.
- питання довгострокового зберігання електронних документів та можливості їх довготривалого використання.
- реформування й вдосконалення статистичних показників роботи книгозбірні, статистичного обліку користувачів, котрим надаються послуги віддаленого доступу.

Отже, підсумовуючи вищезазначене, ще раз хочеться наголосити на нагальній потребі вирішення ряду питань для полегшення створення електронних бібліотек. Це внесення змін до Закону «Про обов'язковий примірник документів» стосовно комплектування бібліотек; удосконалення авторського права в частині використання видань бібліотеками; забезпечення однієї точки доступу (електронного депозитарію) до електронних видань країни на базі єдиної загальнодержавної установи.

Проте найголовніший висновок: інформатизація суспільства не змінила суть бібліотеки – систематизатор людських знань, і визначальною умовою систематизації, точніше її основою, є бібліотечна селекція документів – гарант оперативності та якості бібліотечного обслуговування.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айвазян, О. Б. Електронна бібліотечна система: проблеми обліку [Електронний ресурс] / О. Б. Айвазян ; Наук. б-ка Хмельницьк. нац. ун-ту // Бібліотеки ВНЗ України у процесі імплементації Закону «Про вищу освіту» та інформатизації суспільства». – Режим доступу: [http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/for\\_lib/konf-2015-5/konf-2015-5.pdf](http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/for_lib/konf-2015-5/konf-2015-5.pdf). – Назва з екрана.
2. Аліфіренко, І. Електронна бібліотека Чернігівської ОУНБ ім. В. Г. Короленка / І. Аліфіренко // Бібліотечна планета. – 2015. – № 3. – С. 27–29.
3. Колесникова, Т. О. Етапи інформатизації бібліотек вищої школи України і США: порівняльна характеристика [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова. – Режим доступу: [http://www.nbuv.gov.ua/old\\_jrn/soc\\_gum/bdil/2010\\_4/8.pdf](http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/bdil/2010_4/8.pdf). – Назва з екрана.
4. Колесникова, Т. Розвиток комунікаційних моделей бібліотек вищих навчальних закладів / Т. Колесникова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2011. – № 3. – С. 29–30, 34.

5. Мар'їна, О. Ю. Інформатизація бібліотек України: стратегії опанування медіа простору [Електронний ресурс ] / О. Ю. Мар'їна // Вісник Харківської державної академії культури. – Харків, 2012. – Вип. 37. – Режим доступу: <http://www.ic.ac.kharkov.ua/RIO/v37/v37-2-04.pdf>. – Назва з екрана.
6. Петров, В. Перспективи використання оптичних носіїв для зберігання цифрових електронних ресурсів / В. Петров // Бібліотечна планета. – 2015. – № 1. – С. 18–20.

**Лукьяненко В. В.**

Киевский национальный университет культуры и искусств, Научная библиотека

**ИНФОРМАТИЗАЦИЯ ОБЩЕСТВА И ТРАНСФОРМАЦИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ  
БИБЛИОТЕК ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ**

*В статье рассматриваются вопросы информатизации и трансформации деятельности библиотек высших учебных заведений Украины. Определенное внимание уделено разворачиванию процессов медиатизации информационной среды и их влияние на общество.*

*Ключевые слова: информатизация, трансформация, библиотека, автоматизация, инновация.*

**Lukjanenko V. V.**

Kyiv National University of Culture and Arts, Scientific Library

**INFORMATION SOCIETY AND TRANSFORMATION ACTIVITIES OF LIBRARIES  
OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS**

*The article deals with the transformation of information and libraries of higher educational institutions of Ukraine. Some attention is given to the deployment process mediatization information environment and their impact on society.*

*Keywords: informatization, transformation, library automation, innovation.*